

DRUŽBENOGOSPODARSKI PREHOD V SLOVENIJI

Marijan Klemenčič*

IZVLEČEK

UDK 911.3:314.93 (497.12)

Avtor obravnava povojne spremembe v sestavi aktivnega prebivalstva v Sloveniji v luči sektorske teorije. Ugotavlja, da slovenska družba doživlja pretirano industrializacijo. Najvišja stopnja družbenogospodarskega razvoja se je z industrijskega polmeseča premaknila na ljubljansko in primorsko območje.

ABSTRACT

UDC 911.3:314.93 (497.12)

THE SOCIOECONOMIC TRANSITION PROCESS IN SLOVENIA

In the frame of the sector theory the post-war changes of the socioeconomic structure of the Slovenian population are treated. The Slovenian society experiences excessive industrialization. The areas of the highest degree of socioeconomic development moved from "industrial crescent" to the central (Ljubljana) and the littoral regions of Slovenia.

1. UVOD

Razprava želi prikazati povojne spremembe v sestavi aktivnega prebivalstva ter ugotoviti morebitne zakonitosti v teh spremembah. Raziskava je oprta na znane ugotovitve o značilnem spreminjanju razmerij aktivnega prebivalstva v primarnem, sekundarnem in terciarnem sektorju. V geografski literaturi je model opredeljen kot razvojni (development stage model), ali pa kot sektorska teorija (sector theory) (Smail, Withenek, 1986, 60). Določeno razmerje aktivnega prebivalstva v posameznih sektorjih odraža namreč stopnjo družbenogospodarskega razvoja območja; sprva prevladuje primarni sektor, nato sekundarni, za njim pa terciarni. Omenjeni razvoj nakazuje prehod od agrarne prek industrijske k postindustrijski (informacijski) družbi. Presenetljivo je, da sorazmerno redki raziskovalci uporabljajo ta model pri opredeljevanju osnovnih družbenogospodarskih sprememb posameznih območij.

Avtorji postavljajo različna razmerja med sektorji, predvsem med sekundarnim in terciarnim; v primerjavi s stanjem v Sloveniji so zelo visoko postavljeni deleži terciarnega sektorja, ki so v modelnih prikazih višji od deleža sekundarnega (Siuruainen, 1986; Regulski, 1986).

V slovenski geografiji je le nekaj del, ki se ukvarjajo s tovrstno problematiko. Predvsem je treba omeniti statistično-analitični pregled ekonomske strukture aktivnega prebivalstva (Šircelj, 1970, 1979), analizo družbeno-ekonomske usmerjenosti slovenskih mest (Vrišer, 1974), ugotavljanje pomena storitvenih dejavnosti v slovenskih

* Dr., univ. doc., Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 12, YU.

mestih (Kokole, 1980) itd. Nobeno od teh in podobnih del se ne spušča v ugotavljanje osnovnih potez ali zakonitosti spreminjanja družbenogospodarske sestave slovenske družbe.

Celovit vpogled v zaposlitveno sestavo prebivalstva dajejo le podatki, zbrani pri splošnem popisu prebivalstva. Podatki, ki jih statistična služba redno zbira o zaposlenem prebivalstvu, s prvimi niso primerljivi zaradi drugačne metodologije zajemanja podatkov. Tako je bilo treba raziskavo zasnovati na podatkih popisov prebivalstva v letih 1953, 1961, 1971 in 1981.

Pri razvrščanju dejavnosti v posamezne sektorje vlada v literaturi precejšnja zmeda, vsaj na prvi pogled. V tuji geografski literaturi so posebno v terciarni in sekundarni sektor uvrščene dejavnosti, ki so označene precej drugače kot v naši statistiki, kot na primer "white collar workers", "grey collar workers", "blue collar workers" (Mydel, Ishimizu, 1988). Podrobnejši pregled različnih opredelitev in primerjava med njimi pa pokazeta, da so osnovne vrste dejavnosti med seboj zadostno primerljive ob predpostavki, da z njihovo pomočjo želimo spoznati in primerjati le osnovno gospodarsko sestavo neke družbe. Da bi se izognili pretiranim težavam pri primerjavi z drugimi deželami in da bi poenostavili analizo, smo združili terciarni in kvartarni sektor. To smo storili toliko lažje, ker je izločitev kvartarnega sektorja iz terciarnega sorazmerno mlada in ni splošna (Smail, Withenek, 1986). Pri razvrstitvi vrst dejavnosti v sektorje smo se v raziskavi oprli na razvrstitev, ki jo uporablja slovenska statistična služba oziroma na podatke, ki jih je na tej osnovi izračunala Širceljeva (Šircelj, 1979,24).

2. POVOJNI RAZVOJ GOSPODARSKE SESTAVE SLOVENSKE DRUŽBE

Za Slovenijo je značilen močan (nadpovprečen) razvoj sekundarnega sektorja. Očitno je, da je povojna gospodarska politika pognala slovensko družbo v tovarne in s tem v izkoriščanje predvsem fizičnih sposobnosti delovne sile, naravnih surovin in energije. To stanje se, sodeč po gibanju zaposlitvene sestave prebivalstva, nadaljuje deloma še po letu 1981. Predvidevamo, da bo najnovejši pristop v razvoju gospodarstva pospešil predvsem razvoj terciarnega sektorja in tako počasi popravil preveliko kopičenje proizvodnih sil in sredstev v sekundarnem sektorju.

Osnovne značilnosti razvoja gospodarske sestave slovenskega prebivalstva po zadnji vojni so naslednje. Delež v primarnem sektorju zaposlenega prebivalstva se je v

obdobju 1953-1981 neprestano zmanjševal, od 54 % na 15 %. Delež aktivnega prebivalstva, zaposlenega v sekundarnem sektorju, se je z 28 % leta 1953 do leta 1961 povečeval zelo hitro, nato pa bolj umirjeno na 49 % leta 1981. Podoben razvoj je doživel terciarni sektor, vendar z obrnjeno dinamiko: do leta 1971 se je delež povečeval zmerno (od 18 % na 26 %), nato pa hitro (na 36 %). Razmerje med sektorji se je tako popolnoma spremenilo. Leta 1953 je bil vrstni red sektorjev po višini deleža: primarni, sekundarni, terciarni, leta 1981 pa sekundarni, terciarni, primarni sektor.

V povojnem obdobju sta v gospodarski sestavi prebivalstva opazni dve značilni prelomnici. Prva leta 1961, ko je delež sekundarnega sektorja dosegel delež primarnega ter leta 1971, ko je primarnega dosegel tudi terciarni sektor. Predvidevamo, da bo do naslednje prelomnice prišlo nekako ob naslednjem popisu prebivalstva leta 1991, ko naj bi delež terciarnega sektorja dosegel delež sekundarnega.

Večji del povojnega obdobja - do sedemdesetih let - se je gospodarska sestava slovenske družbe spreminjala na zelo enostaven način, ki ga opredeljuje odnos med dvema spremenljivkama: med primarnim in sekundarnim sektorjem. Približno po stopnji zmanjševanja deleža primarnega sektorja se je povečal delež sekundarnega sektorja. Razvoj terciarnega sektorja je bil v tem času bolj ali manj pasiven. Naslednje desetletje 1971 - 1981 je bilo obdobje močnega vzpona terciarnega sektorja, in to na račun obeh drugih. Zmanjševanje deleža primarnega sektorja se ustavlja, zato je pričakovati, da se bo okrog leta 1990 začel proces spreminjanja razmerja zopet le med dvema spremenljivkama: med sekundarnim in terciarnim sektorjem.

Posebej sta nas zanimala dva procesa, ki smo ju imenovali industrializacija v ožjem pomenu (večanje deleža aktivnega prebivalstva, zaposlenega v sekundarnem sektorju) in terciarizacija (povečevanje deleža aktivnega prebivalstva, zaposlenega v terciarnem sektorju).

Izhajali smo iz razvojnega modela, da terciarizacija sledi industrializaciji, torej da se šele z zmanjševanjem deleža sekundarnega sektorja lahko uveljavlja terciarizacija. Primarni sektor nas zaradi preživele vloge nosilca gospodarske osnove družbe ni zanimal drugače, kot le osnova za razvoj obeh drugih sektorjev. Analiza spreminjanja razmerja med sekundarnim in terciarnim sektorjem po popisnih letih je dala naslednje rezultate.

- Leto 1953: za "izhodiščno" stanje je značilna izredno velika razlika v deležu sekundarnega sektorja med občinami: od 6 % v Lenartu do 76 % v Hrastniku in Trbovljah. Večji delež terciarnega sektorja kot sekundarnega je imelo 9 občin; med njimi izstopajo, poleg ljubljanskih, notranjske in primorske. Končno stopnjo deagrarnizacije (manj kot 10 % v primarnem sektorju zaposlenega prebivalstva) sta dosegli le trboveljska in jeseniška občina.

Leto 1961: glede na delež sekundarnega sektorja so se izoblikovale tri skupine občin: slabo industrializirane (do 30 % v sekundarnem sektorju zaposlenega prebivalstva), srednje industrializirane (30 - 50 %) in dobro industrializirane (nad 80 %). Delež terciarnega sektorja je višji od deleža sekundarnega sektorja le v primorskih občinah in v občini Ljubljana-Center. Pojavila se je že skupina občin, v katerih se je terciarizacija začela na račun zmanjševanja deleža sekundarnega sektorja (Jesenice, Trbovlje, delno Ljubljana-Bežigrad in Ljubljana-Šiška).

Leto 1971: izoblikovala se je močna skupina občin s 40 do 50 % aktivnega prebivalstva v sekundarnem sektorju. Primorske občine so se močno približale terciarizaciji, ne da bi doživele pretirano industrializacijo. Okrepila se je skupina občin s pretirano razvitim sekundarnim sektorjem (gorenjske občine in občine v Črnem revirju), ki bi jih lahko označili za "industrijsko pregrete". V sedemdesetih letih še niso našle moči za kakovostno preobrazbo gospodarske usmerjenosti.

Leto 1981: videti je, da se proces razvoja sekundarnega sektorja počasi zaključuje. Obstajala je velika skupina občin, v katerih je bila več kot polovica aktivnega prebivalstva zaposlena v sekundarnem sektorju; le v manjši skupini občin je bil ta delež pod 50 %. Večina občin, ki so imele leta 1971 pretirano visok delež sekundarnega sektorja, je vendarle doživela preobrat v terciarizacijo, tako da je v to skupino spadala že dobra tretjina občin.

Leto 1991: na osnovi splošnega razvoja terciarnega sektorja lahko predvidevamo, da ne bo več prišlo do pretirane rasti sekundarnega sektorja. Večina občin, ki so leta 1981 imele več kot 50 % aktivnih v sekundarnem sektorju, naj bi doživela terciarizacijo.

3. OBČINE PO TIPU DRUŽBENOGOSPODARSKEGA RAZVOJA

Na osnovi povojnega spreminjanja zaposlitvene sestave prebivalstva je bilo opredeljenih šest značilnih tipov družbenogospodarskega razvoja slovenskih občin.

1. Občine, ki so 1953. leta bile še brez prave industrije in terciarnega sektorja, doživljajo kontinuirano industrializacijo ob istočasnem razvoju osnovnega (skromnega) deleža terciarnega sektorja; npr. občina Lenart.
2. Leta 1953 še slabo industrializirane občine in s skromnim deležem terciarnega sektorja. S hitro industrializacijo so leta 1981 postale dobro industrializirane (prek 55

% aktivnega prebivalstva v sekundarnem sektorju), medtem ko se je terciarni sektor začel razvijati šele po letu 1970 in je leta 1981 dosegel zmerno stopnjo razvoja (30 %); npr. občina Ajdovščina.

3. Leta 1953 že dobro industrializirane občine (45 % aktivnega prebivalstva v sekundarnem sektorju), vendar z nerazvitim terciarnim sektorjem (10 % aktivnega prebivalstva). Doživljale so tri različne razvojne faze: industrializacijo do leta 1960, skromno industrializacijo in močan razvoj terciarnega sektorja do leta 1970 ter terciarizacijo na račun sekundarnega sektorja po letu 1980; npr. občina Domžale.

4. Občine, ki so se leta 1953 ponašale z izredno visokim deležem sekundarnega sektorja (prek 70 %), so sprva doživljale zmerno terciarizacijo, po letu 1970 pa močnejšo, vendar je bil delež terciarnega sektorja leta 1981 še vedno nizek; npr. občina Trbovlje.

5. Občine, ki so leta 1953 imele nizek delež sekundarnega sektorja (20 %) in precejšen delež terciarnega sektorja (30 %). Do leta 1970 so se močnejše industrializirale (40 % aktivnega prebivalstva) in razvijale terciarni sektor, medtem ko se je po letu 1970 začela terciarizacija, ki je že leta 1981 dosegla visoko stopnjo (55 % aktivnega prebivalstva); npr. občina Koper.

6. Občine, ki so leta 1953 imele znaten delež terciarnega (30 %) in sekundarnega sektorja (40 %), so doživele kratkotrajno industrializacijo ob hkratnem razvoju terciarnega sektorja. Po letu 1960 je sledil močan razvoj terciarnega sektorja, predvsem na račun sekundarnega. Leta 1981 je delež terciarnega sektorja že izredno visok (nad 65 %); npr. občina Piran.

Čeprav se zdi, da zadnja dva tipa občin, ki sta v Sloveniji izjemna (ljubljske občine, sežanska, koprška in piranska občina) nista doživela dovolj močne industrializacije v primerjavi z drugimi, pa je družbenogospodarski razvoj občin teh dveh tipov povsem v skladu s splošnim razvojnim modelom. Vse druge občine so doživele nadpovprečno močno industrializacijo, ali pa so še sredi nje.

4. MODEL DRUŽBENOGOSPODARSKEGA PREHODA SLOVENSKE DRUŽBE

Regulski (1986, 24) je po razvoju zaposlenih v gospodarskih sektorjih opredelil štiri stopnje družbenogospodarskega razvoja sodobne družbe: predindustrijsko, zgodnji-

ndustrijsko, poznoindustrijsko in postindustrijsko. Po tej opredelitvi je bila slovenska družba leta 1950 v zreli fazi zgodnjeindustrijske stopnje. Do devetdesetih let, ko se je znašla na pragu postindustrijske stopnje, pa je doživela in v dobršni meri tudi že preživela poznoindustrijsko stopnjo.

Na osnovi povojnega razvoja gospodarske sestave aktivnega prebivalstva ter ob naslonitvi na razvojne modele je za Slovenijo izdelan podoben model, ki je poimenovan kot model družbenogospodarskega prehoda. Delež vseh treh sektorjev smo vnesli v koordinatni sistem. Potek linij, ki prikazujejo spreminjanje deležev po vojni, se ujema s potekom linij osrednjega dela razvojnega modela. Za obdobje pred zadnjo vojno in po letu 1981 smo dopolnili krivulje, in sicer na osnovi poznavanja dosedanjega razvoja ter upoštevanja razvoja gospodarsko razvitih družb. Tako se je jasno pokazal prehod od družbe, v kateri je bil primarni sektor osnovni vir preživljanja, v družbo, v kateri največ pomeni terciarni sektor. V luči prehoda od agrarne družbe k terciarni dobiva oznaka modela - kot modela družbenogospodarskega prehoda - polno vsebinsko upravičenost.

Iz modela družbenogospodarskega prehoda slovenske družbe lahko izločimo tri osnovne razvojne stopnje: agrarno, industrijsko in terciarno. Prva stopnja je trajala do šestdesetih let. Opredeljuje jo visok delež primarnega sektorja (nad 40 % aktivnega prebivalstva), ki se hitro zmanjšuje, ter nizek delež sekundarnega sektorja, ki narašča, a še ne preseže deleža primarnega. Delež terciarnega sektorja je nizek (okrog 20 %). Druga stopnja s prevlado sekundarnega sektorja je značilna za obdobje od šestdesetih do devetdesetih let. Označuje jo prevlada deleža sekundarnega sektorja, ki se sprva povečuje, nato pa zmanjšuje. Primarni sektor ima po deležu aktivnega prebivalstva skromen pomen, medtem ko se delež terciarnega sektorja povečuje. To fazo lahko razdelimo na dve obdobji: na desetletje 1961-1971, ko je delež terciarnega sektorja dosegel delež primarnega, ter na naslednje obdobje (nekako do devetdesetih let), ko delež terciarnega sektorja delež primarnega celo preseže. V trenutku prevlade deleža terciarnega sektorja nad sekundarnim se začne terciarna stopnja.

5. ZAKLJUČEK

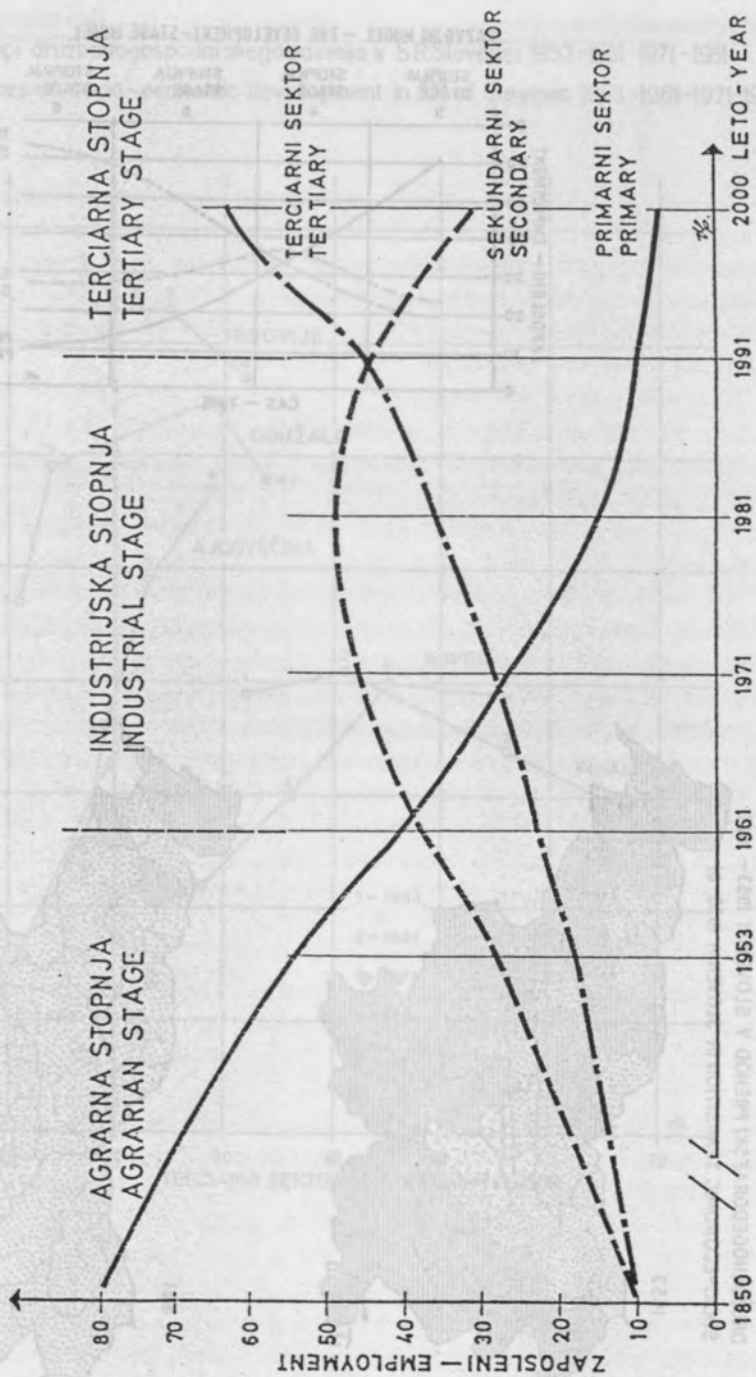
V povojnem obdobju je slovenska družba doživela temeljito in skokevito družbenogospodarsko preobrazbo, od pretežno agrarne v pretežno industrijsko fazo z močnejšimi znaki vstopanja v terciarno fazo. Pri tem so velike razlike med slovenskimi pokrajinami.

Prostorska razporeditev občin glede na stopnjo družbenogospodarskega razvoja leta 1981 kaže, da bo treba opustiti dosedanjo predstavo o industrijskem polmeseču kot gospodarsko najbolj razvitem delu Slovenije. Njegovo mesto prevzemata osrednje-slovensko (ljubljansko) in primorsko območje. Na nasprotnem koncu Slovenije pa je Pomurje s celotnimi Slovenskimi Goricami še vedno na pragu industrijske faze. Velik del Slovenije (območje industrijskega polmeseča s celotno zahodno in južno Slovenijo) je dosegel zrelo stopnjo industrijske faze družbenogospodarskega razvoja. Pričakovati je, da bo večji del tega območja v bližnji prihodnosti vstopil v terciarno fazo. Za vzhodni del Slovenije pa bi bilo ugodno, da razvoj ne bi sledil večini drugih občin v smeri pretirane industrializacije, temveč bi razvijal predvsem terciarni sektor. S takim razvojem bi hitreje nadomestil precejšen zaostanek v družbenogospodarskem razvoju za Slovenijo.

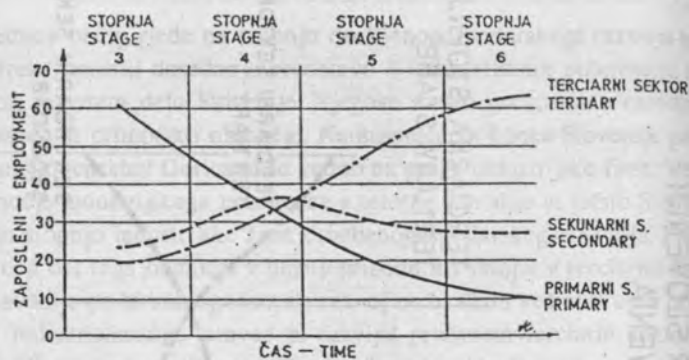
ZAKLJUČEK

V povzemanju obdobja je slovenska družba doživela tranzicijo in ekološko-ekonomsko gospodarstvo preobrazilo od pretežno agrarne v pretežno industrijsko (zato z močnejšo in bolj razpršeno) proizvodnjo. To je bilo posledica velike razlike med slovenskimi in svetovnimi indikatorji razvoja v obdobju 1950-1980. V obdobju 1950-1980 je slovenska družba doživela ekološko-ekonomsko preobrazilo, ki jo je povzročila velika razlika med slovenskimi in svetovnimi indikatorji razvoja v obdobju 1950-1980. V obdobju 1950-1980 je slovenska družba doživela ekološko-ekonomsko preobrazilo, ki jo je povzročila velika razlika med slovenskimi in svetovnimi indikatorji razvoja v obdobju 1950-1980.

MODEL DRUŽBENOGOSPODARSKEGA PREHODA V SR SLOVENIJI
 THE DEVELOPMENT-STAGE MODEL OF SR OF SLOVENIA

RAZVOJNI MODEL — THE DEVELOPMENT-STAGE MODEL

DRUŽBENOGEOGRAFSKI PREHOD V SLOVENIJI 1953 — 1981
SOCIO-ECONOMIC TRANSITION IN SLOVENIA 1953-81

1953

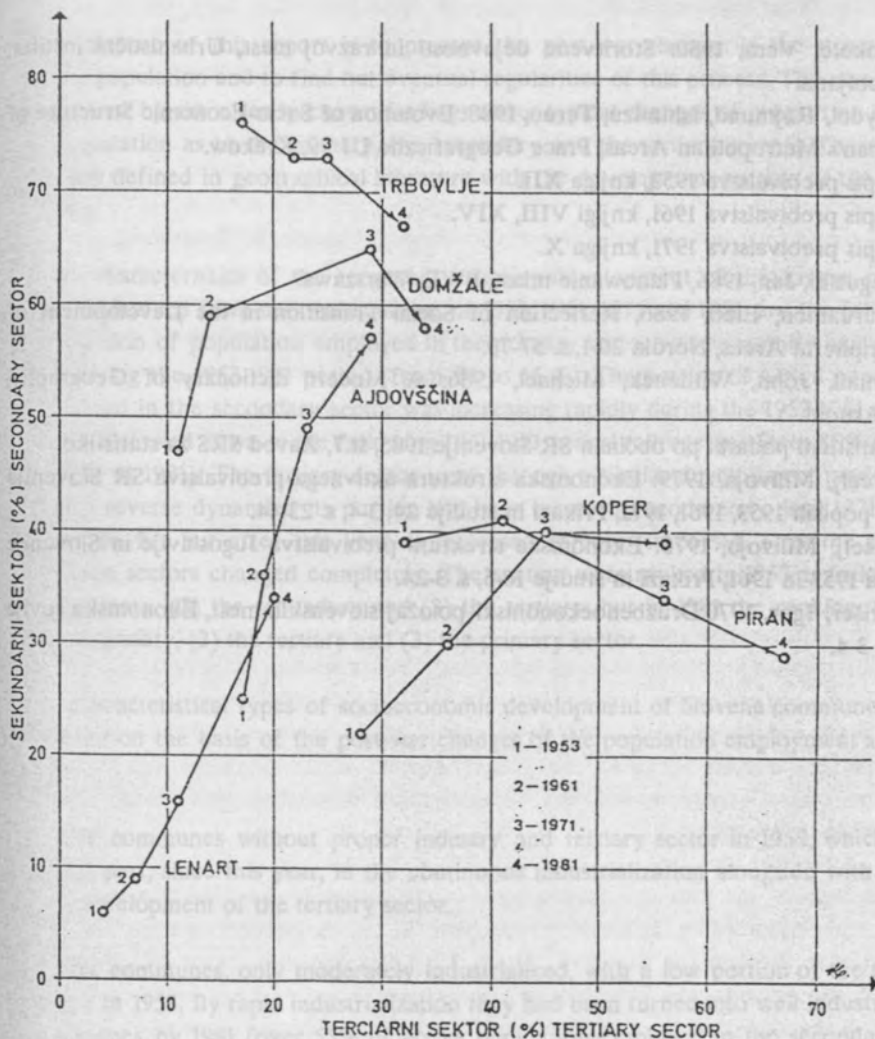

1981

Osnovni tipi družbenogospodarskega razvoja v SR Sloveniji 1953-1961-1971-1981

Basic types of socio-economic development in SR of Slovenia 1953-1961-1971-1981

... industrialized communities (with 45% of active population employed in the tertiary sector), with the tertiary sector (30% of active population) still underdeveloped in 1953. These communities went through three different stages of development...

LITERATURA IN VIRI

1. Kokole, Vcra, 1980: Storitvene dejavnosti in razvoj mest, Urbanistični inštitut, Ljubljana.
2. Mydel, Rajmund, Ishimizu, Teruo, 1988: Evolution of Socio-Economic Structure of Japan's Metropolitan Areas, Prace Geograficzne UJ 79, Krakow.
3. Popis prebivalstva 1953, knjiga XII.
4. Popis prebivalstva 1961, knjigi VIII, XIV.
5. Popis prebivalstva 1971, knjiga X.
6. Regulski, Jan, 1986, Planowanie miast, PWE, Warszawa.
7. Siuruainen, Eino, 1986, Reflection of Social Transition in the Development of Peripheral Areas, Nordia 20-1, s. 57-70.
8. Small, John, Withenek, Michael, 1986: A Modern dictionary of Geography, E.Arnold.
9. Statistični podatki po občinah SR Slovenije 1985, št.7, Zavod SRS za statistiko.
10. Šircelj, Milivoja, 1979: Ekonomska struktura aktivnega prebivalstva SR Slovenije ob popisih 1953, 1961, 1971, Prikazi in študije 24, 3-4, s. 23-44.
11. Šircelj, Milivoja, 1970: Ekonomska struktura prebivalstva Jugoslavije in Slovenije leta 1953 in 1961, Prikazi in študije 16-5, s. 3-24.
12. Vrišer, Igor, 1970: Družbenoekonomski položaj slovenskih mest, Ekonomska revija 21, 3-4.

SOCIOECONOMIC TRANSITION PROCESS IN SLOVENIA

The purpose of this report is to present the post-war changes in the structure of active population and to find out eventual regularities of this process. The research is supported by the already known findings about typical changes of proportion in active population as to the primary, the secondary and the tertiary sectors. These changes are defined in geographical literature with the development pattern or the sector theory.

Basic characteristics of the economic structure development of the Slovene population, as derived from national censuses of 1953, 1961, 1971 and 1981, are the following: the portion of population employed in the primary sector was constantly being reduced during the 1953-1981 period (from 54 to 15 %). The portion of active population employed in the secondary sector was increasing rapidly during the 1953-1961 period, but was slowed down in the following 1961-1981 period (altogether from 28% in 1953 to 49% in 1981). The tertiary sector went through a similar development process but with a reverse dynamics: its portion had been increasing moderately until 1971 (from 18 to 26 %), but after this year, it increased rapidly (to 36 %). Thus the relation between sectors changed completely. The sectors were ranked in 1953 as follows: (1) the primary, (2) the secondary and (3) the tertiary; but in 1981 the ranking was: (1) the secondary, (2) the tertiary and (3) the primary sector.

Six characteristic types of socioeconomic development of Slovene communes were defined on the basis of the post-war changes of the population employment structure:

1. The communes without proper industry and tertiary sector in 1953, which were taking part, since this year, in the continuous industrialization alongside with moderate development of the tertiary sector.
2. The communes, only moderately industrialized, with a low portion of the tertiary sector in 1953. By rapid industrialization they had been turned into well industrialized communes by 1981 (over 55% of active population employed in the secondary sector), while the tertiary sector began to develop only after 1970 and it reached a moderate rate of development (30 %) in 1981.
3. Well industrialized communes (with 45 % of active population employed in the secondary sector), with the tertiary sector (10 % of active population) still underdeveloped in 1953. These communes went through three different stages of deve-

development: industrialization till 1960, moderate industrialization and accelerated development of the tertiary sector between 1960 and 1970, and development of the tertiary sector at the expense of the secondary one since 1970.

4. The communes with an extremely large portion of the secondary sector (over 70 %) in 1953 underwent a moderate transformation into tertiary sector at first, and after 1970 this development was accelerated; yet the portion of the tertiary sector was still low (30 %) in 1981.

5. The communes with low portion of the secondary sector (20 %) and considerable portion of the tertiary sector (30 %) in 1953. They were being vigorously industrialized (40 % of active population) and developing the tertiary sector till 1970, while after 1970 the transformation to the tertiary sector got the leading role and reached a rather high portion (55 % of active population) already in 1981.

6. The communes with a considerable portion of the tertiary (30 %) and the secondary (40 %) sectors in 1953, passed through a short-lasting industrialization alongside with the development of the tertiary sector which developed strongly after 1960, mainly at the expense of the secondary one. The portion of the tertiary sector in 1981 was already very high (over 65%).

Even though it seems that the last two types of communes, which are only exceptional in Slovenia (the communes of Ljubljana, the communes of Sežana, Koper and Piran), have not achieved a sufficiently high level of industrialization when compared with others, yet the socioeconomic development of the communes of these two types is in perfect accordance with the general pattern of development. All the other communes have experienced a very high degree of industrialization or they are still engaged in such a process.

On the basis of the post-war development of the economic structure of active population, and supported by the development patterns, the socioeconomic transformation pattern was created for Slovenia. Three basic development stages can be distinguished: the agrarian, the industrial and the tertiary. The first stage lasted till the sixties. It is characterized by a high portion of the primary sector (over 40 % of active population), which is being quickly reduced, and by a low portion of the secondary sector (appr. 20%), which is being extended but does not exceed the portion of the primary sector yet. The second stage, characterized with prevailing secondary sector which is being extended at first, and reduced afterwards, is typical for the period from the sixties to the nineties. As to the portion of active population in the primary sector, its significance is moderate, while the portion of the tertiary sector is being extended. The tertiary stage should occur at the beginning of the nineties when the portion of the tertiary sector is going to exceed the portion of the secondary one.

However, socioeconomic transformation was not going on in the total of the Slovene territory with equal speed, so the differences between individual regions are great nowadays. Regional distribution of communes as to the rate of the socioeconomic development in 1981 shows, that the existing concept of "industrial crescent" as the economically most developed part of Slovenia should be omitted. Its place is being taken over by the central (Ljubljana) and the littoral regions of Slovenia. But on the other end of Slovenia Pomurje lies, with the highland Slovenske Gorice, which is still waiting as the threshold of industrial phase. A great part of Slovenia (the area of the "industrial crescent", together with the whole western and southern parts of Slovenia) has reached a highly developed stage of industrial era of socioeconomic progress. It is to be expected that the greater part of this area will enter the tertiary phase in near future. As for the eastern part of Slovenia it would be convenient that the development would not follow the excessive industrialization of other communes but should go primarily towards the tertiary sector. By such development the considerable retardation of this area in the socioeconomic development of Slovenia would be made up for faster.